

ประเมินผลโครงการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนตำบลแม่ทราย
อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ เพื่อคัดเลือกผลิตภัณฑ์ต้นแบบ
โดยชุมชนมีส่วนร่วม

Evaluation of MaeSai Subdistrict Potential Analysis Project
in RongKwang District, Phrae Province for Prototype
Selection by Community's Participation

วิกานดา ใหม่เพย^{1*} และ จูรีระ ทองเหลือ²
Vikanda Maifaey^{1} and Thira Thongluer²*

สาขาวิชาการจัดการชุมชน มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ จ.แพร่ 54140
Division of Community Management, Maejo University, Phrae Campus, Phrae 54140, Thailand

*Corresponding author E-mail: Ayami37@hotmail.com

(Received: August 23, 2017; Accepted: March 23, 2018)

Abstract: This research aimed to evaluate of Mae Sai subdistrict potential analysis project in RongKwang district, Phrae province for prototype selection by community's participation using CIPP model. The CIPP model intended to evaluate in four aspects namely; context, input, process and, output, respectively. Overall project was evaluated as high successful level. The product aspect was evaluated as the highest among the four. This reflected community's satisfactory on selected products development on the basis of potential community capital and community participation. Community people intended to organize the community enterprise for their additional income for uplift their economic level and the community as well. However, the project needed to improve marketplace for selected products as reflected on context evaluation and also it should emphasize on creating of community understanding of development plan and their consistency with all level of development.

Keywords: Community potential, prototype, CIPP model

บทคัดย่อ: การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลโครงการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนตำบลแม่ทราย อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ เพื่อคัดเลือกผลิตภัณฑ์ต้นแบบโดยชุมชนมีส่วนร่วมโดยใช้ตัวแบบซีบีพี (CIPP Model) เป็นกรอบในการประเมินโครงการ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อมของโครงการ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิตของโครงการ ผลการประเมินในภาพรวมพบว่าโครงการประสบความสำเร็จอย่างมาก โดยที่ประสบความสำเร็จด้านผลผลิตตามวัตถุประสงค์มากที่สุด ซึ่งสะท้อนถึงความพึงพอใจของชุมชนตำบลแม่ทรายต่อผลิตภัณฑ์ที่ถูกคัดเลือกในการพัฒนาไปสู่การเป็นผลิตภัณฑ์ตำบล การจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อให้ชุมชนมีรายได้เสริมและช่วยยกระดับเศรษฐกิจของตำบลให้ดีขึ้นบนฐานศักยภาพทุนของชุมชนและการมีส่วนร่วม สิ่งที่ต้องปรับปรุงคือบริบทด้านสถานที่จัดจำหน่ายสินค้าที่ถูกคัดเลือก และการทำให้ชุมชนได้รับรู้และเข้าใจถึงความสอดคล้องของแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนกับแผนพัฒนาในทุกระดับเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมให้มากขึ้น

คำสำคัญ: ศักยภาพชุมชน ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ตัวแบบซีบีพี

คำนำ

แนวทางการสร้างความมั่นคงและความเสมอภาคทางเศรษฐกิจตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เป็นต้นมาอยู่ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ซึ่งให้ความสำคัญและมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความแข็งแกร่งโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมและเกิดการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (ธเนศ, 2555)

การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนตำบลแม่ทราย อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ ได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ถึงปี พ.ศ. 2557 ชุมชนได้จัดตั้งกลุ่มอาชีพขึ้นในพื้นที่ทั้งสี่หมู่บ้านของตำบลทั้งหมด 42 กลุ่ม พบว่ากลุ่มอาชีพเกือบทั้งหมด 40 กลุ่มดำเนินการเพียงระยะเวลานั้นๆ และยุบเลิกไปเนื่องจากปัญหาด้านการตลาดสินค้าของกลุ่ม ปัจจุบันยังมีกลุ่มอาชีพที่ดำเนินการอยู่เพียงกลุ่มเดียวคือ กลุ่มวิสาหกิจเพาะเห็ดนางฟ้า อย่างไรก็ตาม รายงานผลการวิเคราะห์ความต้องการของประชาชนในปีที่ผ่านมา (need assessment) และการสำรวจความคิดเห็นด้านการพัฒนาเศรษฐกิจภายในชุมชนพบว่า ประชากรในพื้นที่ยังต้องการให้มีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอาชีพเสริมและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ความร่วมมือระหว่างสาขาวิชาการจัดการชุมชน มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่ในการดำเนินโครงการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนตำบลแม่ทรายเพื่อคัดเลือกผลิตภัณฑ์ต้นแบบโดยชุมชนมีส่วนร่วม ภายใต้แผนงานพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลแม่ทรายสู่มาตรฐานสากลโดยชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนของชุมชนที่มีศักยภาพ เพื่อสนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และทรัพยากรในชุมชน โดยเชื่อมโยงภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อต่อยอดสู่วิสาหกิจชุมชนได้ในอนาคต

โครงการดังกล่าวได้ศึกษาและวิเคราะห์ทุนของชุมชนตำบลแม่ทรายทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ทุนกายภาพ

ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทุนมนุษย์ ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม จากแนวคิดกระบวนการพัฒนาทุนของชุมชนที่เริ่มจากการค้นหาทุนของชุมชน การวิเคราะห์ศักยภาพ และการใช้ประโยชน์จากทุนของชุมชนผ่านกระบวนการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชน อันได้แก่ ภูมิปัญญาของชุมชน ความสัมพันธ์ทางสังคม วัฒนธรรมและประเพณี สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน กลุ่มองค์กรทางการเงินหรือแหล่งเงินทุนที่มีอยู่ในชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ และเอื้อต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนต้นแบบที่ถูกคัดเลือก โดยมีเป้าหมายต่อเนื่องสำหรับโครงการต่อไปในอนาคตคือการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ของตำบลที่มีความยั่งยืน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2558)

จากแนวคิดที่ว่าโครงการพัฒนาชุมชนในทุกมิติที่ต้องการให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นจำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผล (monitoring and evaluation) ในทุกระยะและเป็นระบบเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการมีประสิทธิภาพ (effectiveness) และใช้ทรัพยากรของโครงการอย่างมีประสิทธิภาพหรือเกิดความคุ้มค่า (efficiency) ดังนั้นงานวิจัยเชิงประเมิน (evaluation research) ในครั้งนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจ ควบคุมการดำเนินงานโครงการให้เป็นไปตามแผน และติดตามผลลัพธ์หลังยุติโครงการ เพื่อให้ได้ข้อสรุปแสดงผลสำเร็จของโครงการ ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการปรับปรุงพัฒนาแผนและการดำเนินกิจกรรมของโครงการในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พิชิต, 2557)

ดังนั้น จึงได้ประยุกต์ใช้ตัวแบบชิปปี้ (CIPP Model) ของ Daniel L. Stufflebeam อ้างในรัตนะ (2556) ในการประเมินโครงการดังกล่าวทั้งระบบ ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการประเมินโครงการ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อม (contexts) ปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการ (process) และผลผลิตของโครงการ (product) สำหรับด้านกระบวนการในกิจกรรมนิทรรศการและการประกวดผลิตภัณฑ์ต้นแบบดีเด่นประจำตำบลแม่ทรายได้ประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมิน

ปฏิกิริยา (reaction) ของกลุ่มเป้าหมายต่อการจัดโครงการของ Craig (1987)

อุปกรณ์และวิธีการ

พื้นที่ศึกษาที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

พื้นที่ดำเนินการวิจัยเชิงประเมิณในครั้งนี้คือ ตำบลแม่ทราย อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านแม่ทราย หมู่ที่ 2 บ้านแม่ทรายต้นมัน หมู่ที่ 3 บ้านแม่ทรายใต้ และหมู่ที่ 4 บ้านแม่ทรายต้นมันเหนือ การศึกษารั้งนี้ได้ดำเนินการตั้งแต่เดือนตุลาคมปี 2557 ถึงเดือนกันยายนปี 2559

$$n_i = \frac{n \cdot N_i}{N}$$

โดยที่ n = ขนาดตัวอย่างทั้งหมด n_i = จำนวนตัวอย่างจากประชากรของหมู่ i
 N = จำนวนประชากรทั้งหมด N_i = ประชากรของหมู่ที่ i $i = 1, 2, 3, \text{ และ } 4$

Table 1. Research population and sample

(Unit: household)			
Village no.	Village name	Population (Ni)	Sample for each village (Ni)
1	Ban MaeSai	131	46
2	Ban MaeSai Ton Muen	202	71
3	Ban MaeSai Tai	294	104
4	Ban MaeSai Ton Muen Nuer	94	33
Total		721	254

2. ผู้นำในชุมชนที่เก็บข้อมูลประเมินโครงการฯ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทราย รองนายก อบต. แม่ทราย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทราย และกรรมการหมู่บ้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสอบถาม 2 ชุด ได้แก่ ชุดแรกใช้สำหรับการประเมินโครงการ 4 ด้านตามตัวแบบชิปปี้ สำหรับประชาชนตัวแทนและผู้นำชุมชน และชุดที่สองเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าที่ใช้ประเมินปฏิกิริยาตอบสนองของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการจัดนิทรรศการและงานประกวดผลิตภัณฑ์ต้นแบบดีเด่นของตำบลแม่ทราย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในพื้นที่ตำบลแม่ทราย อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ มีประชากรทั้งหมดจำนวน 3,157 คน รวมทั้งหมด 721 ครัวเรือน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยเปิดตารางการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan อ้างใน ประสพชัย (2557) ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 254 ครัวเรือน หลังจากนั้น ทำการกำหนดขนาดตัวอย่างระหว่างกลุ่มย่อยตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละกลุ่มย่อยโดยใช้สูตรด้านล่างนี้จนได้ขนาดตัวอย่างดังแสดงในตารางที่ 1

นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้ใช้การประเมินผลผลิตของแต่ละกิจกรรมของโครงการเทียบกับเกณฑ์และตัวชี้วัดในแผนการประเมินของโครงการฯ เพื่อให้ได้ข้อมูลจากเครื่องมือที่หลากหลายทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพ ได้ข้อเสนอแนะสำหรับการตัดสินใจในการปรับปรุงพัฒนาแผนการดำเนินโครงการในอนาคตได้ดียิ่งขึ้น

1. แบบประเมินปฏิกิริยาตอบสนองต่อการจัดโครงการ

แบบประเมินปฏิกิริยาตอบสนองต่อการจัดโครงการในกิจกรรมการจัดนิทรรศการและงานประกวดผลิตภัณฑ์ต้นแบบของตำบลแม่ทราย โดยใช้ข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ของลิเคิร์ท ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามสองส่วน ได้แก่ ส่วนแรกเป็นข้อ

คำถามเพื่อการประเมินการจัดกิจกรรมดังกล่าวแบ่งเป็นรายด้านต่างๆ 6 ด้าน ได้แก่ 1) การประชาสัมพันธ์โครงการ 2) สถานที่จัดงาน 3) เวลา 4) กิจกรรม 5) สิ่งอำนวยความสะดวก และ 6) ผลของการจัดโครงการ คำถามส่วนที่สองประกอบด้วยข้อคำถามปลายเปิดสำหรับเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อองค์ประกอบการจัดกิจกรรมทั้งหมด

2. แบบประเมินผลโครงการตามกรอบของตัวแบบชิปปี้

แบบสอบถามเพื่อประเมินโครงการตามตัวแบบชิปปี้ (CIPP Model) ใช้ข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ประเมินผล 4 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1) ด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อมของโครงการ (context) 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (input) 3) ด้านกระบวนการ (process) และ 4) ด้านผลผลิต (product)

ค่าเฉลี่ย	ระดับการประเมิน	ผลการประเมิน
4.21 - 5.00	หมายถึง	มากที่สุด = ประสบความสำเร็จมากที่สุด
3.41 - 4.20	หมายถึง	มาก = ประสบความสำเร็จมาก
2.61 - 3.40	หมายถึง	ปานกลาง = ประสบความสำเร็จปานกลาง
1.81 - 2.60	หมายถึง	น้อย = ประสบความสำเร็จน้อย/ควรปรับปรุง
1.00 - 1.80	หมายถึง	น้อยที่สุด = ไม่ประสบความสำเร็จ

สำหรับข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในแต่ละด้านซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด (open-ended question) ใช้ค่าสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ (frequency count) และการจัดอันดับ (ranking)

ผลการวิจัยและวิจารณ์

ผลการประเมินโครงการจำแนกเป็นรายด้านตามตัวแบบชิปปี้ (CIPP model) ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อมของโครงการ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิตของโครงการ มีดังต่อไปนี้

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถามถูกตรวจสอบความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องของความคิดเห็น (index of item-objective congruence: IOC) เพื่อปรับปรุงข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

การทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ (reliability) ใช้การทดสอบความเที่ยงของครอนบาค (Cronbach's alpha reliability test) และปรับปรุงกรณีข้อคำถามที่ได้ค่าอัลฟา (alpha) ต่ำกว่า 0.70 เพื่อให้ได้ข้อมูลผลการศึกษาน่าเชื่อถือ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินผลโครงการตามตัวแบบชิปปี้ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วยข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ตโดยกำหนดให้

ผลการประเมินบริบท หรือสภาวะแวดล้อม (context evaluation: C)

ผลการประเมินบริบท หรือสภาพแวดล้อมของโครงการ อันได้แก่ ความสอดคล้องกับแผนพัฒนาทุกระดับ กับโครงการ ความต้องการของชุมชน ทรัพยากรภายในชุมชน กลุ่มองค์กรทางการเงิน ภูมิปัญญา และผู้รู้ระบบสารสนเทศ โสธารณูปการ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก และรวมถึงประสบการณ์ในการรวมกลุ่มอาชีพ การผลิตสินค้าของกลุ่มและความยั่งยืนในภาพรวมอยู่ในระดับที่ประสบความสำเร็จมาก แต่จัดอยู่ในลำดับสุดท้ายในบรรดาการประเมินตามตัวแบบชิปปี้ทั้งสี่ด้าน ทั้งนี้เนื่องจากความต่างของผลการประเมินระหว่างประชาชนและกลุ่มผู้นำมีข้อแตกต่างที่เห็นได้ชัดในประเด็นความเข้าใจในแผนพัฒนาหมู่บ้าน และแผนพัฒนาเศรษฐกิจในระดับต่างๆ

ผลการประเมินสอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชนตำบลน้ำเกี๋ยน อำเภอกุเพียง จังหวัดน่าน ของ เสกสัน (2558) พบว่า ประชาชนในพื้นที่มีเศรษฐกิจที่พึ่งพาการเพาะปลูกข้าวโพดซึ่งมีอาชีพเสริมเฉพาะผู้ชายหลังฤดูเก็บเกี่ยว โดยปัจจัยแห่งความสำเร็จคือการที่ให้ชาวบ้านให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชนบ้านน้ำเกี๋ยนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชาวบ้านให้การสนับสนุนผู้นำเป็นแนวร่วมในการเชื่อมโยงหน่วยงานภายนอกให้เข้ามาร่วมพัฒนาช่วยเหลือชุมชน และร่วมกันทำแผนตำบลที่มีแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชนตำบลน้ำเกี๋ยน อย่างเป็นระบบ

ในประเด็นอื่นๆ ทั้งผู้นำและประชาชนให้ความเห็นในทิศทางเดียวกันว่าวัตถุประสงค์โครงการมีความชัดเจน สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ชุมชนมีทรัพยากรที่เอื้อต่อการพัฒนากลุ่มอาชีพ ผลิตภัณฑ์ กลุ่มองค์กรทางการเงิน มีผู้รู้ที่มีภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดมาแต่บรรพบุรุษในด้านการผลิตต่าง ๆ เช่น สมุนไพรพื้นบ้าน การจักสาน การเย็บผ้า ซึ่งถือเป็นการเสริมสร้างทุนทางสังคม (ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนทางวัฒนธรรม) และทุนทางเศรษฐกิจ (ทุนกายภาพ ทุนทางการเงิน) (กัจร, 2558)

อย่างไรก็ตาม ผลการประเมินสะท้อนข้อเท็จจริงที่ว่าชุมชนยังต้องการการสนับสนุนจากจังหวัด ซึ่งถือเป็นหน้าที่สำคัญที่ต้องส่งเสริมในระดับนโยบาย แนวทางการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์และพัฒนากาตลาดเนื่องจากมีข้อจำกัดด้านสถานที่จัดจำหน่ายดังที่วิภาดา (2557) กล่าวถึงการพัฒนาศรษฐกิจชุมชนว่าเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็ง การกระจายผลประโยชน์ และสร้างความเป็นธรรมให้กับสังคมในระดับรากหญ้า โดยรัฐควรให้การสนับสนุนด้านนโยบาย การลงทุน เทคโนโลยี และสร้างมาตรการเพื่อป้องกันการแทรกแซงจากภายนอกที่อาจจะทำให้เกิดการเสียเปรียบและสูญเสียทางเศรษฐกิจของชุมชน

ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (input evaluation: I)

ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการในภาพรวมนั้นประสบความสำเร็จมาก และมีผลคะแนน

ประเมินรวมสูงเป็นลำดับสองตามตัวแบบซีบีบี ปัจจัยนำเข้าโครงการ อาทิ ความชัดเจนของแผนการดำเนินงาน กิจกรรม คณะผู้ร่วมโครงการ งบประมาณสนับสนุน ประสพการณ์ด้านการอบรมอาชีพของคนในชุมชน เทคโนโลยีการผลิตและสถานที่ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์แต่ละหมู่บ้าน และการให้การสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทนาย และผู้นำชุมชน พบว่าประสบความสำเร็จในระดับมาก แต่ต้องพัฒนาในด้านการสร้างความร่วมมือของคนในชุมชนโดยประสานผ่านผู้นำชุมชนให้มากขึ้น การที่ประชาชนให้ความร่วมมือในระดับปานกลางเนื่องจากประสพการณ์การรวมกลุ่มในอดีตที่ยังย่ำแย่เนื่องจากไม่สามารถหาตลาดกระจายสินค้าที่ผลิตได้ ในระยะเวลา 15 ปี (พ.ศ. 2545 - 2560) กลุ่มอาชีพในตำบลจำนวน 42 กลุ่ม ปัจจุบันคงเหลือกลุ่มเดียวคือกลุ่มวิสาหกิจเพาะเห็ดนางฟ้าที่ขับเคลื่อนโดยแกนนำซึ่งเป็นปราชญ์ชุมชน อย่างไรก็ตามจำนวนสมาชิกยังเป็นกลุ่มขนาดเล็กและจำกัดในวงแคบระดับหมู่บ้าน

ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาชุมชนของ ธเนศ (2555) ที่ว่าข้อจำกัดเรื่องเงินลงทุน ด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสม และการมีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มอาชีพได้ผลิตขึ้น ทำให้กลุ่มอาชีพส่วนใหญ่ที่ส่งเสริมและพัฒนาไม่ประสบความสำเร็จ มีบางกลุ่มที่ประสบความสำเร็จและสามารถพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในท้องถิ่นของตนเองได้

ผลการประเมินกระบวนการ (process evaluation: P)

การประเมินกระบวนการเพื่อพิจารณาและตัดสินใจถึงการดำเนินกิจกรรมตามแผนงานของโครงการ (plan of work) ตลอดถึงความก้าวหน้าและเสร็จสิ้นตามระยะเวลาที่กำหนดในปฏิทินกิจกรรม (calendar of work) รวมถึงการใช้ทรัพยากรของโครงการ ผลการประเมินโดยภาพรวมในด้านกระบวนการดำเนินโครงการฯ พบว่า มีความสำเร็จมากและจัดอยู่ในอันดับที่สามในบรรดาองค์ประกอบการประเมินสี่ด้านตามตัวแบบซีบีบี

โครงการมีความสำเร็จตามแผนอย่างมากตั้งแต่กิจกรรมการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของชุมชนที่มีศักยภาพ เพื่อคัดเลือกผลิตภัณฑ์ของแต่ละหมู่บ้านที่จะพัฒนาต่อ

ยอดเป็นผลิตภัณฑ์ของตำบล ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่มาจากทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน นำมาใช้ประโยชน์และพึ่งพาตนเองได้มากที่สุด ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการ มีระบบติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลเป็นระยะ แต่กระบวนการที่ต้องปรับปรุงตามผลการประเมินคือ การดำเนินกิจกรรมตามแผนโดยคำนึงถึงช่วงเวลาการจัดกิจกรรมเนื่องจากคนในชุมชนมีอาชีพที่แตกต่างกัน และเวลาส่วนใหญ่ใช้ในกิจกรรมในพื้นที่การเกษตรคือปลูกข้าว และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก

ผลการประเมินผลผลิต (product evaluation: P)

ผลผลิตของโครงการถูกประเมินจากข้อมูลสองส่วน ได้แก่ ส่วนแรกประเมินโดยใช้แบบสอบถามกลุ่มผู้นำและประชาชนตำบลแม่ทราย ส่วนที่สองประเมินผลผลิตจากผลลัพธ์ที่แท้จริงของแต่ละกิจกรรมในโครงการตามเกณฑ์และตัวชี้วัดของแผนการประเมิน

1) การประเมินผลผลิตโครงการด้วยแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า

ผลการประเมินจากผู้นำและประชาชนในตำบลพบว่า มีความสำเร็จในระดับสูงสุดในบรรดาสี่องค์ประกอบของตัวแบบ CIPP ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชนตำบลแม่ทรายส่วนใหญ่นั้นมีความต้องการให้มีสินค้าประจำตำบลหรือโอท็อป และจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้เกิดรายได้เสริมจากการจำหน่ายสินค้า เพราะเชื่อว่าจะช่วยยกระดับเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนนั้นดีขึ้น

2) ผลการประเมินจากผลผลิตของกิจกรรมตามแผนของโครงการ

การประเมินผลผลิตของแต่ละกิจกรรมตามแผนของโครงการเป็นการตรวจสอบผลการดำเนินงานจริงของแต่ละกิจกรรมตามเกณฑ์ของแต่ละตัวชี้วัดในแผนดังแสดงในตารางที่ 2 พบว่าทุกกิจกรรมประสบความสำเร็จและผ่านตามเกณฑ์ของตัวชี้วัดรายการกิจกรรมสอดคล้องกับการศึกษาของ โอนทัย (2552) ซึ่งทำการประเมินผลโครงการกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนชาวเขาเผ่าม้งและเ้า ตำบลผาซางน้อย อำเภอปาง จังหวัดพะเยา ที่พบว่าผลการประเมินตามตัวชี้วัดผ่านเกณฑ์ทุกประเด็น ภาคีและประชาชนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมของโครงการ สำหรับผลการประเมิน

รายประเด็นตามแผนซึ่งระบุเกณฑ์ของแต่ละตัวชี้วัดของกิจกรรม มีดังต่อไปนี้

2.1) กิจกรรมการสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน

การสำรวจข้อมูลพื้นฐานเพื่อนำมาวิเคราะห์ทุนของชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนากลุ่มอาชีพผลิตสินค้าตำบล ประกอบด้วยคณะผู้ดำเนินโครงการและตัวแทนชุมชนครบจำนวนตามเกณฑ์ของตัวชี้วัด ประกอบด้วยผู้วิจัยและตัวแทนชุมชนๆ ละ 10 คน ได้ร่วมกันสำรวจข้อมูลทุนของชุมชนที่มีศักยภาพทั้งหกด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านมนุษย์ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งธเนศ (2555) ได้กล่าวถึงการพัฒนากลุ่มอาชีพกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนไว้ว่า การพัฒนากลุ่มอาชีพในลักษณะต่างๆ ไม่ได้ประสบความสำเร็จทุกกลุ่ม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายๆ ส่วน ได้แก่ ความพร้อมของชุมชน ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ความเสียสละของผู้นำกลุ่ม ความสมัครสมานของสมาชิกกลุ่ม ความโปร่งใสของคณะกรรมการ ความมุ่งมั่นของสมาชิกที่จะประกอบอาชีพที่ได้รับการส่งเสริมความจริงจังในการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์ความรู้ของชุมชน

ผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนต้องการพัฒนาเป็นกลุ่มอาชีพในอนาคตรวม 12 ประเภท ดังนี้ หมู่ที่ 1 บ้านแม่ทราย จำนวน 3 รายการคือ น้ำหมักชีวภาพ หมวกสาน แหวนเหล็ก หมู่ที่ 2 บ้านแม่ทรายต้นมันเหนือ 3 รายการคือ หวดข้าวเหนียวหนึ่ง ช้องใส่ปลา และถุงย่ามจากเศษผ้า ส่วนหมู่ที่ 3 บ้านแม่ทรายใต้ จำนวน 3 รายการคือ หมวกสาน กระติบข้าว และตะกร้า หมู่ที่ 4 บ้านแม่ทรายต้นมันเหนือ จำนวน 3 รายการ ได้แก่ ช้องใส่ปลา ไม้กวาดดอกหญ้า และยาสมุนไพรพื้นบ้าน (ตารางที่ 3)

2.2) การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ชุมชน

ผลสรุปการประเมินผลผลิตตามแผนการประเมินของโครงการด้านการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ชุมชนบรรลุตามเกณฑ์ของตัวชี้วัดคือได้ผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนคัดเลือกและผ่านเวทีชุมชนจำนวนหมู่บ้านละ 2 ผลิตภัณฑ์ รวม 8 ผลิตภัณฑ์สำหรับตำบลที่ต้องพัฒนาในลำดับต่อไป จากกิจกรรมการเปิดเวทีชุมชน เพื่อ

อภิปรายรวมถึงผลการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ในเบื้องต้นจากการสำรวจร่วมกับชุมชนได้สะท้อนถึงจุดเด่นและข้อจำกัดของผลิตภัณฑ์แต่ละหมู่บ้านได้ดีมากยิ่งขึ้น ทำให้ได้มิตีร่วมของผลิตภัณฑ์ที่จะพัฒนาร่วมกันของแต่ละหมู่บ้าน ดังนี้ หมู่ที่ 1 ได้แก่ ผลิตภัณฑ์น้ำพริกเห็ด และเมจิกสีธรรมชาติ หมู่ที่ 2 ได้แก่ ผลิตภัณฑ์กาละแม และทอพีหรือลูกอมสีธรรมชาติ หมู่ที่ 3 ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ขนมทองม้วน และน้ำพริกปลาพื้นเมืองเหนือ และหมู่ที่ 4 ได้แก่ ผลิตภัณฑ์น้ำยาล้างจาน กล้วยฉาบสมุนไพรตามลำดับ เพื่อนำไปสู่กิจกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อประกวดในลำดับต่อไป (ตารางที่ 3)

จุดอ่อนของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตำบลที่สำคัญสำหรับพื้นที่ตำบลแม่ทรายซึ่งเป็นอุปสรรคสำหรับการตลาดผลิตภัณฑ์คือทำเลที่ตั้งของชุมชนตำบลแม่ทรายซึ่งถูกล้อมรอบด้วยพื้นที่อำเภออื่น ๆ และตั้งอยู่ห่างจากถนนที่เป็นทางหลวงสายหลัก AH101 เป็น

ระยะทางโดยประมาณ 2 กิโลเมตร ดังนั้น นอกจากความพยายามในการสร้างจุดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นและใช้วัสดุที่มีอยู่ในชุมชนแล้วนั้น ยังจำเป็นต้องหาวิธีที่ชุมชนและทุกภาคส่วนต้องช่วยในการพัฒนาช่องทางการตลาดที่เหมาะสมให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้อย่างแท้จริง (ทศพร, 2556) มาลินี และณิภา (2560) ได้เสนอแนะว่าการเพิ่มช่องทางการตลาดดิจิทัลด้วยการบริการจัดซื้อหน้าเว็บไซต์พร้อมจัดส่งและการรับออเดอร์สินค้าเป็นสิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ รัชชชัย และคณะ (2557) ที่พบว่าการทำตลาดอินเทอร์เน็ตผ่านทางเว็บไซต์นั้นถือเป็นการบูรณาการให้เข้ากับช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าชุมชนและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สินค้าชุมชนได้เป็นอย่างดี และรวมถึงการออกงานแสดงสินค้า (ทิชากร, 2558)

Table 2. Standard and indicators of each project activity for evaluation

Expected outputs	Indicators	Units	Standard	Actual Outputs
1. Community's capital - survey and analysis	Researchers and community researchers	Person	≥40	40
2. Prototype selection - by community	Selected product of each village	Kind	≥4	9
3. Prototype production - development	Prototype product of each village	Piece	≥ 1	4
4. Sub-district prototype - selection and exhibition	Participants Awarded products	Person Piece	≥80 2	81 3

2.3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบของแต่ละหมู่บ้าน

กิจกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ได้จากการคัดเลือกจากทั้งสี่หมู่บ้านของตำบลแม่ทรายได้ดำเนินการในพื้นที่ของครัวเรือนของตัวแทนแต่ละหมู่บ้าน 2 ระยะเพื่อทดลองตลาดโดยการให้กลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคได้ทดลองใช้ หรือชิมผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้น และให้คะแนนความพึงพอใจ ผลที่ได้ทำให้มีผลิตภัณฑ์ที่ต้องถูกคัดออก ได้แก่ ผลิตภัณฑ์สีเมจิกจากรากไม้และดินของบ้านแม่ทราย หมู่ที่ 1 เนื่องจากขั้นตอนการพัฒนานั้นต้องใช้เวลานานและต้องผ่านการทดสอบทาง

วิทยาศาสตร์เพื่อความปลอดภัยของผู้ใช้โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน คงเหลือแต่ผลิตภัณฑ์น้ำพริกเผาเห็ดนางฟ้าที่ได้วัตถุดิบจากกลุ่มวิสาหกิจเฉพาะเห็ดบ้านแม่ทราย สำหรับกาละแมในรูปแบบทอพีหรือลูกอมของบ้านแม่ทรายต้นมีน หมู่ที่ 2 ถูกพัฒนาเป็นกาละแมตัด หมู่ที่ 3 พัฒนาน้ำพริกปลาเมืองเหนือและขนมทองม้วนสีธรรมชาติ และหมู่ที่ 4 พัฒนากล้วยฉาบสมุนไพรหลากรส และน้ำยาล้างจานจากสมุนไพรในชุมชน ซึ่งบรรลุลตามเกณฑ์และตัวชี้วัดของกิจกรรม (ตารางที่ 3)

Table 3. Development of selected village's products

Village name	Recommended products	Selected product	Product development stage 1	Selected product stage 2
Ban MaeSai	-Water bio-fermentation -Sour mushroom -Weave hat	-Sticky rice wine -Mushroom chili paste -Natural magic pen	-Mushroom chili paste	-Mushroom chili paste
Ban MaeSai Ton Muen	-Rice steamer -Creel -Weave hat	-Thai caramel candy	-Thai caramel candy	-Thai caramel tray
Ban MaeSai Tai	-Weave hat -Bamboo container -Bamboo basket	-Rolled wafer -Northern spicy chilli	-Rolled wafer -Northern spicy chilli	-Northern spicy chilli
Ban MaeSai Ton Muen Nuer	-Creel -Broom -Traditional herbs	-Dishwashing liquid -Sweet banana crisps	-Dishwashing liquid Sweet banana crisps	-Dishwashing liquid -Sweet banana crisps

2.4) การจัดนิทรรศการและการประกวดผลิตภัณฑ์ต้นแบบดีเด่นของตำบลแม่ทราย

ภายหลังการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของแต่ละหมู่บ้าน 2 ระยะ เป็นการจัดนิทรรศการและการประกวดผลิตภัณฑ์ต้นแบบดีเด่นของตำบลแม่ทราย มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 81 คน ซึ่งผ่านตามเกณฑ์ของตัวชี้วัดในแผนในตารางที่ 3 นอกจากนั้น ยังได้มีการประเมินความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมโครงการดังกล่าวเพื่อดูปฏิกิริยาต่อการจัดโครงการ (reaction) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุง

ในอนาคต ผลการประเมินพบว่า ในภาพรวมของการจัดงานนิทรรศการและการประกวดฯ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมพึงพอใจมากต่อจัดกิจกรรมดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ได้รับรางวัลและแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ได้นำเสนอร่วมกันในเวทีนี้ ตลอดจนความต้องการของชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรมต่อไปในอนาคตมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจน้อยต่อการประชาสัมพันธ์ สถานที่จัดงานและช่วงเวลาการจัดงาน (ภาพที่ 1)

Figure 1. Project's activities

Table 4. Overall project evaluation

Evaluation aspects	Community leaders			Community people			Total		
	(\bar{x})	Level	Rank	(\bar{x})	Level	Rank	(\bar{x})	Successful	level Rank
Context	3.85	High	3	3.38	Moderate	4	3.62	High	4
Input	4.24	High	2	3.76	High	2	4.00	High	2
Process	3.84	High	4	3.60	High	3	3.72	High	3
Product	4.70	Very high	1	4.42	Very high	1	4.56	Very high	1
Grand mean	4.16	High		3.79	High		3.97	High	

สรุป

ผลสรุปการประเมินโครงการฯ ตามตัวแบบ ซิปป์ (CIPP model) ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ในภาพรวมประสบความสำเร็จมาก และผลการประเมินเกือบทุกด้านสอดคล้องกันระหว่างผู้นำชุมชนและประชาชนโดยค่าคะแนนของกลุ่มผู้นำสูงกว่ากลุ่มประชาชนทั้งในภาพรวมและรายประเด็น ยกเว้นด้านบริบทที่ประชาชนประเมินผลที่แตกต่างกับผู้นำดังแสดงในตารางที่ 4

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเชิงประเมินครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วย ความอนุเคราะห์ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทราย ผู้นำชุมชนและประชาชนทุกคนในพื้นที่ตำบลแม่ทราย อำเภอวังทอง จังหวัดแพร่

เอกสารอ้างอิง

กำจร ตติยกวี. 2558. งานวิจัยกับการพัฒนาประเทศ. วารสารการพัฒนารัฐบาลและคุณภาพชีวิต 3(1): 1-4.

- ทศพร ศิริสัมพันธ์. 2556. ชุมชนเข้มแข็ง สังคมน่าอยู่ เศรษฐกิจยั่งยืนด้วยงานวิจัย. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 1(2): 1-5.
- ทิชากร เกสรบัว. 2558. กลยุทธ์การเพิ่มศักยภาพแข่งขันทางการตลาดสำหรับผู้ประกอบการรายใหม่ (ประเภทเครื่องจักสาน) ในตลาดอาเซียน กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรทำนาข้าวบ้านบางพลวง อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 23(41): 225-247.
- ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์. 2555. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน. เอกสารประกอบการสอนวิชา 751321. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่. 212 หน้า.
- ธวัชชัย บุญมี เดชวิทย์ นิลวรรณ มานพ ชุมอุ้น จีรวรรณ บุญมี รัชณี เสาร์แก้ว ศุภฤกษ์ ธารา พิทักษ์วงศ์ และเบญจพร หน่อชาย. 2557. การวิจัยและพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 2(1): 63-72
- ประสพชัย พสุนนท์. 2557. การกำหนดขนาดตัวอย่างตามแนวทาง Krejcie and Morgan (1970) ในการวิจัยเชิงปริมาณ. วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์ 7(2): 112-120.
- พิชิต ฤทธิ์จรรยา. 2557. แนวคิดและกระบวนการประเมินโครงการ. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ. 7(1): 1-12.
- มาลินี ศรีไมตรี และนิภา ชุมทัญญูกุล. 2560. การพัฒนากิจกรรมทางการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์หวดหนึ่งข้าวอัญริยะของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานเชิงนวัตกรรม. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 5(2): 215-225.
- วิกานดา ใหม่เพย. 2557. ประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจรากฐานสำคัญของประชาธิปไตยอันสมบูรณ์. วารสารแม่โจ้ปริทัศน์ 15(3): 58-63.
- รัตนะ บัวสนธิ์. 2556. รูปแบบการประเมิน CIPP และ CIPPEST มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนและถูกต้องในการใช้. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย 5(2): 7-24.
- เสกสัน ไชยวุฒิ. 2558. การพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชนตำบลน้ำเกี๋ยน อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน. 61 ชุดความรู้พื้นที่รู้ธรรมเศรษฐกิจและทุนชุมชนจัดการตนเอง. สำนักสนับสนุนขบวนการองค์กรชุมชน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), กรุงเทพฯ. 83 หน้า.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. 2558. คู่มือสนับสนุนการพัฒนากระบวนเศรษฐกิจและทุนชุมชน. สำนักสนับสนุนขบวนการองค์กรชุมชน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), กรุงเทพฯ. 54 หน้า.
- อโณทัย พรหมชัย. 2552. โครงการประเมินผลกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนชาวเขาเผ่าม้งและเย้า ตำบลผาฮ้างน้อย อำเภอปาง จังหวัดพะเยา. รายงานวิจัย. ศูนย์พัฒนานามัยพื้นที่สูง กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, กรุงเทพฯ. 17 หน้า.
- Craig, R. L. 1987. Training and Development Handbook: A Guide to Human Resource Development. 3rd ed. McGraw-Hill, New York. 1071 p.

Evaluation of Mae Sai Subdistrict Community Capacity Project in Rong Kwang District, Phrae Province for Prototype Selection through Community Participation

Vikanda Maifaey^{1} and Thira Thonglue²*

Division of Community Management, Maejo University, Phrae Campus Phrae 54140, Thailand

* Corresponding author: E-mail: Ayami37@hotmail.com

(Received: 23 August 2017; Accepted: March 23, 2018)

Abstract: This research aimed to evaluate the community capacity project in Mae Sai subdistrict, Rong Kwang district, Phrae province for prototype selection through community participation using a CIPP model. The CIPP model intended to evaluate for a number of aspects; namely, context, input, process and output. The overall project was evaluated as highly successful. The project aspects were evaluated highest among the four. This reflected the community's satisfaction with the selected products under development, on the basis of capacity for community capital and community participation. The community people intended to organize the community enterprise to provide additional income to raise their economic status and improve conditions in the community more generally as well. However, the project needed to improve the market for selected products, as reflected in the context evaluation. Moreover, the project should emphasize the creation of community understanding of development plans and their relevance for all levels and areas of development.

Keywords: Community capacity, prototype, CIPP model

บทคัดย่อ: การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลโครงการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนตำบลแม่ทราย อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ เพื่อคัดเลือกผลิตภัณฑ์ต้นแบบโดยชุมชนมีส่วนร่วมโดยใช้ตัวแบบซีบีพี (CIPP Model) เป็นกรอบในการประเมินโครงการ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อมของโครงการ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิตของโครงการ ผลการประเมินในภาพรวมพบว่าโครงการประสบความสำเร็จอย่างมาก โดยที่ประสบความสำเร็จด้านผลผลิตตามวัตถุประสงค์มากที่สุด ซึ่งสะท้อนถึงความพึงพอใจของชุมชนตำบลแม่ทรายต่อผลิตภัณฑ์ที่ถูกคัดเลือกในการพัฒนาไปสู่การเป็นผลิตภัณฑ์ตำบล การจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อให้ชุมชนมีรายได้เสริมและช่วยยกระดับเศรษฐกิจของตำบลให้ดีขึ้นบนฐานศักยภาพทุนของชุมชนและการมีส่วนร่วม สิ่งที่ต้องปรับปรุงคือบริบทด้านสถานที่จัดจำหน่ายสินค้าที่ถูกคัดเลือก และการทำให้ชุมชนได้รับรู้และเข้าใจถึงความสอดคล้องของแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนกับแผนพัฒนาในทุกระดับเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมให้มากขึ้น

คำสำคัญ: ศักยภาพชุมชน ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ตัวแบบซีบีพี

Introduction

Current efforts to increase economic stability and equality started with the 10th National Socio-Economic Development Plan, which has been implemented under the philosophy of the sufficiency economy of His Majesty Bhumipol Adulyadej. This is an important approach towards grass-roots economic development and strengthening communities' capacity to participate in learning processes and bring about sustained and sustainable local development (Sriwichailamphun, 2012).

Community development in Mae Sai subdistrict, Rong Kwang district, Phrae province has been underway continuously in the period of 2012-2014. The community set up a total of 42 livelihood groups in four villages of the subdistrict, but in reality, 40 of the groups only operated for a short time and then stopped activities because of market problems. Currently, there is only one group in operation – The Nang Fa Mushroom Production Enterprise. This article reports the results of a needs assessment of the local people and a survey of opinions about economic development in the community. The research found that there is a need to set up groups to expand the range of possibility for supplementary livelihood activities and continue to develop new community products.

The research project was a collaborative effort between the Division of Community Management Mae Jo University Phrae, local administrative organizations,

community leaders and local people. The project sought to analyze the capacity of the communities in Mae Sai subdistrict through a participatory process of product proto-type selection, under the community product development plan of the subdistrict. These products are targeted for development to international standards with the capacity of the communities. This will lead to community economic development that is based on the existing local capacities. Having identified feasible product proto-types, the formation of groups to support and promote further development of the products will catalyze livelihood activities that are appropriate for the locality and make use of local resources. Thus, connections between local knowledge and community enterprise will be forged into the future.

The research project investigated five area of community capital, including physical capital, natural and environmental resource capital, human capital, economic capital, socio-cultural capital. This is based on the idea that development of community capital should begin with the analysis of those capitals in the community. The identification and selection of products should be in line with these areas of capital and community capacity; particularly important in this regard are local wisdom, social relations, culture and traditions, and the physical environment that facilitates the economic development of the community, as well as the factors of local finance and sources of capital for investment. The long-

term objective is to sustain efforts to select and develop products for the subdistrict (Community Organization Development Institute (Public Organization), 2015)

It is widely held that community development projects must be sustainable in all aspects, and thus it is necessary to implement monitoring and evaluation in a systematic way, throughout all periods of implementation. This is to ensure that the project is effective and makes efficient use of project resources. This research is thus an exercise in evaluation research and is very important for the processes of decision-making and implementation according to the project's plans. At the end, this will be useful in summarizing the achievements, problems, obstacles and approaches for improvement of plans. With these, future implementation can be made more efficient (Ritcharoon, 2014).

The research applied the CIPP Model of Daniel L. Stufflebeam, as referenced in Buasonte (2013). Assessing the entire system of the project consisted of four main areas of assessment: contexts, input,

process and product. The process of exhibition and competition for the best products of Mae Sai subdistrict, the project applied the reaction assessment of the target group towards the project (Craig 1987.)

Materials and Methods

Research area

This evaluation research was carried out in Mae Sai subdistrict, Rong Kwang district, Phrae Province, in four villages: Mu 1 Ban Mae Sai, Mu 2 Ban Mae Sai Ton Muen, Mu 3 Ban Mae Sai Tai and Mu 4 Ban Mae Sai Ton Muen Nuea. The research activities were conducted from October 2014 to September 2016.

Population and sample group

The total population of Mae Sai subdistrict is 3,157 people, consisting of 721 households. The sample size was defined with the group sampling method of Krejcie and Morgan, referenced in Pasunon (2014). The final sample size was 254 households. Next, the sample was sorted into sub-groups using the formula shown below and presented in Table 1.

$$n_i = \frac{n N_i}{N}$$

where n = size of sample n_i = number of samples from mu i

N = total number of samples N_i = population of mu i $i = 1, 2, 3,$ and 4

Table 1. Research population and sample

(Unit: household)

Village no.	Village name	Population (Ni)	Sample for each village (Ni)
1	Ban MaeSai	131	46
2	Ban MaeSai Ton Muen	202	71
3	Ban MaeSai Tai	294	104
4	Ban MaeSai Ton Muen Nuer	94	33
Total		721	254

Information to assess the project was gathered from local leaders, including the village headman, assistance headman, village chief, head of Mae Sai subdistrict administration, the vice-head of the subdistrict, members of the administrative council and members of the village committee subdistrict.

Tools used in the research

The tools used in this research consisted of two questionnaires. The first was to assess the four aspects of the project using the CIPP Model with local people, representatives and community leaders. The second was a rating scale questionnaire to assess the reaction of participants in the exhibition and competition for best prototype products of Mae Sai subdistrict. In addition, the researchers assessed the products of each activity in the project, in comparison to the principles and indicators of the project assessment plans, in order to provide information feedback from the qualitative and quantitative analytical tools. Recommendations were fed into the decision-making processes to improve implementation of the project in the future.

Assessment of Reactions to the Project

The response to the project's prototype exhibition and competition activities was assessed using questions for a Likert rating scale which consisted of two types of questions. The first was questions to assess six areas of performance in the activities: 1) public relations activities of the project, 2) site, 3) timing, 4) activity, 5) facilitation and 6) results of implementation. The second was open-ended questions to elicit opinions and recommendations about all aspects of implementation for the activity.

Assessment of Project Using CIPP Model

Assessing the project with a CIPP Model employed questions for a rating scale of four aspects, including 1) contexts, 2) input, 3) process and 4) product.

Checking quality of tools

The appropriateness of the questionnaires was checked against the objectives of the research by three specialists. They produced an index of item-objective congruence (IOC). Questions that received an IOC value of less than 0.5 were adjusted before fieldwork.

Cronbach's Alpha Reliability Test was used to assess the reliability of the tools. Questions that received an alpha score of less than 0.70 were adjusted, in order to ensure reliability of the data.

Average	Level of Assessment	Result of Assessment
4.21 – 5.00	highest	highest success
3.41 – 4.20	high	high success
2.61 – 3.40	medium	medium success
1.81 – 2.60	low	low success
1.00 – 1.80	lowest	lowest success

Opinions and recommendations for each aspect were gathered through open-ended questions. Statistical data was analyzed using frequency count and ranking.

Results and Discussion

The results of the CIPP Model assessment of the project are presented according to the four aspects analyzed, names contexts, input, process and product.

Context Evaluation: C

The Context Evaluation covered the following aspects: appropriateness of project with development plans at all levels, needs of the community, resources available in the community, financial organizations, local wisdom and knowledgeable individuals, public utilities, public assistance, and support from external agencies, as well as experience with group organization, production and sustainability. In general, these were all found to be of highest level of success but set in the final level for all aspects of assessment of CIPP because of the differences between information from local people and local

Data Analysis

Data from the CIPP project assessment tool was analyzed using the Likert scale, with values for question response defined as follows:

leaders. Some of the information indicated clearly differences in understanding regarding the village development plans and economic development plans at various levels.

These findings are in line with research on economic development and community capital in Nam Kian subdistrict, Phu Phiang district in Nan province, presented by Chaiwut (2015). This analysis found that the people in the region depended on maize planting for their economic activity, but supplementary activities were available for males after the harvest season. The main factor of success was that the villagers gave importance to economic development and community capital, with state agencies, the private sector and local leaders providing support. The village leaders acted as a key focal point for making connections with external agencies. This allowed a systematic collaboration to support the economic development plan of the subdistrict and its objectives of stimulating local economic development and community capital.

For the other aspects, local people and local leaders gave similar opinions about the clarity of the project's objectives, and its appropriateness with regards to the needs of the community. The community has resources facilitating the development of livelihood groups and financial groups. There are people experienced in the traditional ways of local knowledge that have been passed down for generations regarding agricultural activities, such as planting medicinal plants, weaving, and sewing. These are all seen as contributing to community capital (human capital, social capital, cultural capital) and economic capital (physical capital and financial capital) (Tatayakavee, 2015).

The evaluation reflected the fact that the community still needs support from the province. This is an important support role from policy, production development and market development, as there are limitations in distribution site. This was discussed by Maifaey (2014), where economic development was an important part of community strengthening, distribution of benefits and social justice at the grassroots level. The state should provide policy support, investment, technology and create standards to protect from the intrusion of external interests that might create economic disadvantages and losses for the community.

Input Evaluation: I

The results of input evaluation reflected an overall highest level of success, receiving a high general evaluation score in

the CIPP Model at level two. The project inputs were identified as the clarity of the project implementation plans, the committee of project participants, budget support, experience in livelihood training of community members, production technology, area used for production in each village, support from Mae Sai subdistrict and local leaders. The research found the project to have a high level of success. However, it was also found that there is a need to further develop cooperation among people in the community, with the local leaders playing a central role in coordinating. Villager participation was found to be at a medium level because of the history of group formation that lacked sustainability, due to difficulty in finding market outlets for their products during the 15-year period of 2002-2017. Of the 42 groups in the subdistrict, presently only one group remains – the Nang Fa Mushroom Production Enterprise, which is driven by the local leadership. In any case, the number of members in this group is small, limited to a small section within the village.

These findings are in line with the thinking of Sriwichailamphan (2012) regarding the development of livelihood groups. Limitations in investment, appropriate technologies and availability of market outlets make it difficult for most groups to succeed. Only some groups are able to succeed in stimulating community economic development in their local areas.

Process Evaluation: P

Process evaluation looks at decision-making and implementation of the plan of work, as well as the progress and success in completing tasks in a timely manner according to the calendar of work. Additionally, the analysis examined use of project resources. In general, the process evaluation found the project to have a high level of success, and was set at level three in the overall CIPP analysis.

The project has shown high success according to its plans, starting with the survey of village conditions leading to the selection of products based on local capacities in each village and the ultimate development subdistrict of products. These produced product proto-types based on local resources and drawing on self-reliance of the local people. The communities participated in the activities, and mechanisms for monitoring and periodic evaluation of progress were in place. The processes that require improvement are those that depend upon timing of activities among villagers, many of whom have different livelihood schedules associated with planting rice and maize, as well as livestock.

Product Evaluation: P

The project products were evaluated using two types of information – data from questionnaires administered to village

leaders and people in Mae Sai subdistrict, and actual dynamics for each activity in the project according to the principles and indicators of the assessment plan.

Assessment of project products through rating scale

Information from local leaders and people in Mae Sai subdistrict indicated that the project had a high level of success for each of the four aspects of the CIPP Model, which shows that most of the people of the subdistrict would like to have subdistrict or OTOP products. These they would like to have established as community enterprises in order to generate income, as they believe that this will help raise their economic status and quality of life.

Assessment of products by project plans

This analysis was to check the actual progress of the project for each activity according to the program plans. Results are shown in Table 2. The analysis found that all activities were successful and were implemented according to the indicators set out. This is in line with the research of Promchai (2009), which assessed participatory learning processes of Hmong and Mien communities in Pha Chang Noi subdistrict, Pong district in Phayao province, according to indicators, and found that people were satisfied with the activities of the project.

Table 2. Standard and indicators of each project activity for evaluation

Expected outputs	Indicators	Units	Standard	Actual Outputs
1. Community's capital - survey and analysis	Researchers and community researchers	Person	≥40	40
2. Prototype selection - by community	Selected product of each village	Kind	≥4	9
3. Prototype production - development	Prototype product of each village	Piece	≥ 1	4
4. Sub-district prototype - selection and exhibition	Participants Awarded products	Person Piece	≥80 2	81 3

Details of the assessment are as follows.**Survey and analysis of community capacities**

The survey of community capacity for livelihood groups to develop subdistrict products consisted of the project implementation committee and community representatives. A total of 10 individuals from each community participated in the surveying of community capital, in six different aspects: physical, economic, environment and natural resources, human, and socio-culture. Discussing development of livelihood groups and community development, Sriwichailamphan (2012) stated that group development was not successful in each case. This was because of many different factors, such as preparedness of the community,

resources available locally, dedication of local leaders, the initiative shown by villagers, transparency of the committee, commitment of the villagers that will take part in the livelihood activities, level of support provided by the state agencies and knowledge of the community.

There were 12 types of products that the communities wanted to develop in the future. Mu 1 Ban Mae Sai had three products: bio-water fermentation, sour mushrooms and woven hats. Mu 2 Ban Mae Sai Ton Muen Nuea had three products: rice steamers, creel and woven shoulder bags. Mu 3 Ban Mae Sai Tai had three products: woven hats, rice baskets and baskets. Mu 4 Ban Mae Sai Ton Muen Nuea had three products: creel, brooms and medicinal plants. Details are shown in Table 3.

Table 3. Development of selected village's products

Village name	Recommended products	Selected product	Product development stage 1	Selected product stage 2
Ban MaeSai	-Water bio-fermentation -Sour mushroom -Weave hat	-Sticky rice wine -Mushroom chili paste -Natural magic pen	-Mushroom chili paste	-Mushroom chili paste
Ban MaeSai Ton Muen	-Rice steamer -Creel -Weave hat	-Thai caramel candy	-Thai caramel candy	-Thai caramel tray
Ban MaeSai Tai	-Weave hat -Bamboo container -Bamboo basket	-Rolled wafer -Northern spicy chilli	-Rolled wafer -Northern spicy chilli	-Northern spicy chilli
Ban MaeSai Ton Muen Nuer	-Creel -Broom -Traditional herbs	-Dishwashing liquid -Sweet banana crisps	-Dishwashing liquid Sweet banana crisps	-Dishwashing liquid -Sweet banana crisps

Selection of community products

The weak points of the subdistrict product development are related to the question of market access for the products. The production areas are surrounded by other communities, and located far from main road AH101 at a distance of 2 kilometers. Thus, in addition to using local knowledge to come up with attractive and unique products that can be produced from local materials, the key challenge is to develop marketing channels that are appropriate for each product so that they can result in tangible and sustainable benefits for the producer communities (Sirisumphand, 2013). Srimaitree and Chunhapinyokul (2017) recommended the development of digital marketing channels using web order and sales

pages as something that concerned agencies should make efforts to promote and support. This is in line with the findings of Boonmee *et al.* (2014), which stated that Internet marketing through websites are effective ways of accessing markets and promoting products (Kasornbua, 2015).

Development of product proto-types for each village

After product selection, development of project prototypes was carried out in the households of representatives of the participants, on two occasions. This was done to test the market by getting the sample groups to try the products that were developed and score them according to level of satisfaction. This resulted in the development and selection

of good products. The product of Mu 1 was changed, as the originally recommended products require a long time in production and must undergo scientific testing for safety. The remaining product was mushroom chili paste, which is made from raw materials obtained from the mushroom production enterprise in Mae Sai. Ban Mae Sai Ton Muen decided on caramel candy, while Mu 2 decided on cut caramel, and Mu 3 decided on northern spicy chili rolled wafer with natural colors. Mu 4 decided on natural dishwashing liquid from local medicinal plants, and banana crisps with herbal flavoring. These were achieved through the principles and indicators of the activity (See Table 3 above).

Arrangement of exhibition and competition for best products of Mae Sai subdistrict

After the two phases of product development in each village, a product

exhibition and competition was arranged in order to select the best subdistrict product proto-type for Mae Sai. A total of 81 people participated in the event, as shown in the process indicators in Table 3. Additionally, there was a survey of opinions of people participating in the project in order to get an idea of the reaction of these people to the project. This information would be reflected in efforts to improve the project in the future. The findings showed that in general, the exhibition and competition event achieved a high level of satisfaction among participants. In particular, the products that were developed and brought forward, as well as the participants expectations for the future, were found to be at the highest level of satisfaction. Participants' satisfaction was low with regards to the public relations efforts, venue and timing of the event (Figure 1).

Figure 1. Project's activities

Table 4. Overall project evaluation

Evaluation aspects	Community leaders			Community people			Total		
	(\bar{x})	Level	Rank	(\bar{x})	Level	Rank	(\bar{x})	Successful level	Rank
Context	3.85	High	3	3.38	Moderate	4	3.62	High	4
Input	4.24	High	2	3.76	High	2	4.00	High	2
Process	3.84	High	4	3.60	High	3	3.72	High	3
Product	4.70	Very high	1	4.42	Very high	1	4.56	Very high	1
Grand mean	4.16	High		3.79	High		3.97	High	

Conclusions

This research carried out analysis of the project, using the CIPP Model. The researchers investigated the contexts, input, process and product, according to the model's framework. In general, the project was found to have achieved the highest success. Furthermore, the evaluation showed that

almost all aspects of the project were appropriate and in line with the ideas of the community members and leaders. In the evaluation, higher scores were given by the community leaders than the community members, in terms of overall evaluation as well as individual aspect assessment, except for the context aspect. Details are shown in Table 4.

Acknowledgements

This evaluation research was successfully completed with the support of the Mae Sai Administrative Organization, community leaders and members of the community in Mae Sai subdistrict, Rong Kwang district, Phrae province.

References

- Approach in Quantitative Research. The Journal of Faculty of Applied Arts, Kingmongkut's University of Technology North Bangkok 7(2): 112-120.
- Boonmee, T., D. Nilwan, M. Chum-Un, J. Boonmee, R. Soukaew, S. Tharapitakwong and B. Nochai. 2014. Research and Development for Community Enterprises in San Sai Ton Kok Village, Fa Ham Sub-district, Muang District, Chiang Mai Province. Journal of Community Development and Life Quality 2(1): 7-24.
- Buosonte, R. 2013. CIPP and CIPPIEST Evaluation Models: Mistaken and Precise Concepts of Applications. Silpakorn Educational Research Journal 5(2): 7-24.
- Chaiwut, S. 2015. Economic development and community capital in Nam Kian subdistrict, Phu Phiang district, Nan province. 61 concrete pieces of economic knowledge and self-managed community capital. Community Organizations Development Institute (Public Organization), Bangkok. 83 p.
- Community Organizations Development Institute (Public Organization). 2015. Handbook of Support to Development of Economic Systems and Community Capital. Community Organizations Development Institute (Public Organization), Bangkok. 54 p.
- Craig, R. L. 1987. Training and Development Handbook: A Guide to Human Resource Development. 3rd Edition. New York: McGraw-Hill. 1071p.
- Kasornbua, T. 2015. Strategies to Increase Market Competition Potential for New Entrepreneurs (Baskets Type) in the ASEAN Market. Case Study of Ban Bang Pluang Rice Farmers Communities Enterprises, Tambon Bang Pluang, Amphur Ban Sang, Prachinburi Province. Journal of Humanities and Social Sciences, Burapha University 23(41): 225-247.
- Maifaey, V. 2014. Economic democracy: The grass-roots of complete democracy. Maejo Vision 15(3): 58-63.
- Pasunon, P. 2014. Sample Size Determination from Krejcie and Morgan (1970)
- Promchai, A. 2009. Project to assess participatory learning processes in the development of Hmong and Mien communities, Pha Chang Noi subdistrict, Pong district, Phayao province. Research Report. Center for Highland Development, Sanitation

- Department, Ministry of Public Health, Bangkok. 17 p.
- Ritcharoon, P. 2014. Concept and Process of Project Evaluation. Sukhothai Thammathirat Open University Educational Journal 7(1): 1-12.
- Sirisumphand, T. 2013. Strong Communities, Civil Societies and Sustainable Economics Based on Research. Journal of community development and life quality 1(2): 1-5.
- Srimaitree, M. and N. Chunhapinyokul. 2017. Development of Marketing Activities for Genius Rice Steamer of Innovative Woven Community Enterprise. Journal of Community Development and life quality 5(1): 215-225.
- Sriwichailamphan, T. 2012. Community economic development. Teaching materials 751321. Faculty of Economics, Chiang Mai University, Chiang Mai. 212 p.
- Tatayakavee, K. 2015. The Research for Development of the Nation. Journal of community development and life quality 3(1): 1-4.
-